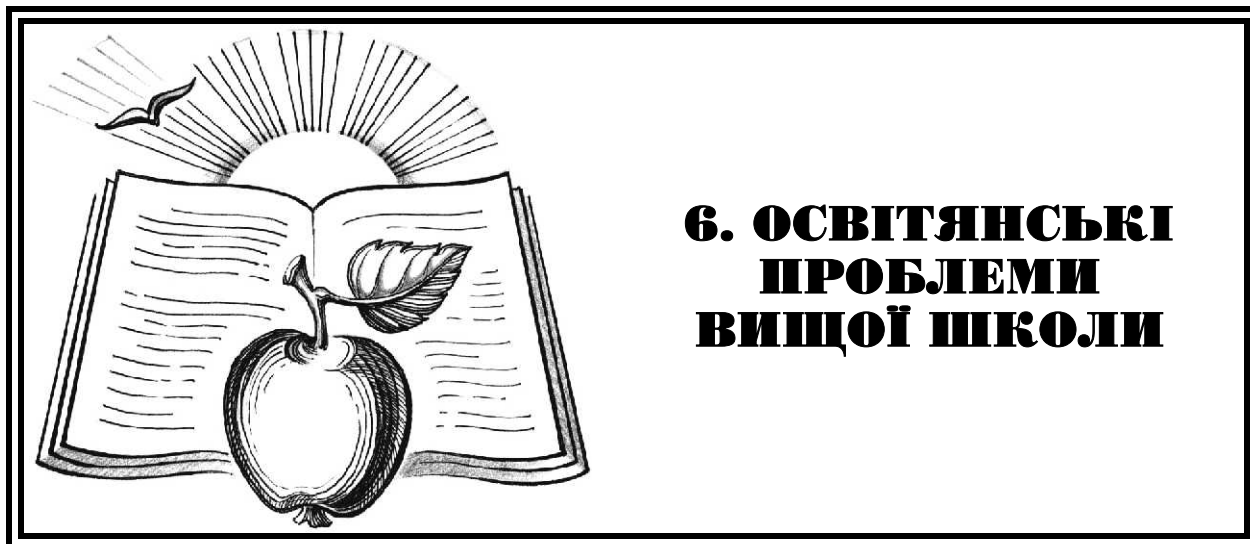

6. ОСВІТЯНСЬКІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 378.14:744:515

*Доц. Г.А. Матвєєва, к.п.н.; доц. В.І. Степанишин,
канд. техн. наук – НЛТУ України*

РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Розглянуто питання реформування національної системи освіти України відповідно до критеріїв концепції загальноєвропейських стандартів освіти.

Ключові слова: освіта, диплом, реформа, Болонський процес.

Doc. G.A. Matveeva; doc. V.I. Stepanyshyn – USUFWT

Reformation of Ukrainian national education system

The question of reformation of Ukrainian national education system is considered according to criteria of conception of pan-european educational standards.

Keywords: education, diploma, reform, Bologna process.

У сучасних умовах глобалізації умовно-поступального соціально-економічного розвитку країни великого значення набуває ліквідність трудових ресурсів та конвертованість дипломів про освіту, що сприяє мобільності людського капіталу за наявності документа, який підтверджує якість знань особистості.

Ще у 1949 р. Радою Європи було прийнято Конвенцію про захист прав людини і основних свобод, в тому числі і прав на освіту. З того часу робляться послідовні кроки до створення загальноєвропейського освітнього простору. Радою Європи приймається ряд Конвенцій, а саме: про еквівалентність дипломів, які надають доступ до університетів (1953 р.), про еквівалентність періодів навчання в університетах (1956 р.), про академічне визнання університетських кваліфікацій (1959 р.), про визнання курсів навчання, дипломів і звань з вищої освіти у державах європейського регіону (1979 р.), про загальну еквівалентність періодів навчання в університетах (1990 р.).

Сьогодні до участі у Болонському процесі залучено 40 країн. Україна робить послідовні кроки з метою входження до Болонського процесу, наближаючи стандарти вищої освіти держави до загальноєвропейських стандартів вищої освіти.

Проблеми реформування освіти у світлі входження України в Болонський процес розглядалися на загальноукраїнських громадських слуханнях у 2004 р., зокрема, спільна нарада представників освітніх закладів і освітянських громадських організацій Західного регіону України, що відбувалася у Львові у квітні 2004 р., напрацювала комплекс пропозицій-рекомендацій стосовно концепції інтеграції національної системи освіти в Європейський простір (Болонський процес).

Метою цих загальноукраїнських громадських слухань стало створення концепції інтеграції національної системи освіти в європейський та світовий простір за умови збереження традицій національної освіти.

Підкреслюючи актуальність проблеми реформування освіти в Україні, учасники слухань наголошували на вихованні у молоді любові до отчого краю, рідного народу, шанобливого ставлення до пам'яток духовної і матеріальної культури у закріпленні внутрішньої потреби збереження національних і духовних традицій, у вмінні відстоювати власні і державні інтереси та природної інтеграції в європейське та світове культурне середовище, що забезпечилось би тільки всеперемагаючою любов'ю викладацького складу навчальних закладів до всієї молоді, знанням тих предметів, що забезпечують свідоме оволодіння молоддю майбутнім фахом, нездоланим терпінням і життєрадісною енергією та оптимізмом учасників навчального процесу в організації цього навчального процесу з тим, щоб підготувати молодь до найскладніших варіативних ситуацій, що поставить перед нею життя.

На слуханнях розглядалися проблеми реалізації таких завдань: вступ до Болонського процесу; оптимізація мережі вищих навчальних закладів; галузевий стандарт вищої освіти; контроль за якістю освіти; кадрова політика; атестація педагогічних кадрів; здобуття освіти на основі державного замовлення (вища освіта); соціальний захист студентів; матеріально-технічне забезпечення освітніх закладів; проблема формування національної еліти; виховний процес.

Так, наприклад, у розділі "Вступ до болонського процесу" йдеться про: створення системи неповних коледжів, випускники яких матимуть змогу продовжувати навчання в одному із вищих навчальних закладів, з якими останній уклав угоди; впровадження осмисленої системи здобуття бакалаврами магістерського ступеня; з'ясування ролі ВНЗ першого рівня акредитації у державі (кого будуть готувати, яка подальша доля таких фахівців); набір студентів на базі дев'яти- чи дванадцятирічної освіти (за умови набору студентів на базі дванадцятирічної освіти виникає проблема зайнятості педагогічних працівників, що навчали студентів, набраних після дев'ятирічної освіти); про проблему вищих навчальних закладів третього рівня акредитації (у зв'язку з ліквідацією підготовки освітнього ступеня "спеціаліст" чи дозволено буде таким закладам готувати магістрів: якщо ні – то це призведе до скорочення контингенту студентів, оскільки при переході до двоступеневого рівня освіти один курс буде відсутній); втрати у педагогічних ВНЗ другої, паралельної спеціальності (оскільки присвоєння освітнього ступеня "спеціаліст" відбувалося після закінчення п'ятого року навчання, враховуючи ще й те, що не всі бакалаври матимуть змогу здобувати ступінь магістра у педвузах).

У розділі "Оптимізація мережі вищих навчальних закладів" зазначалося, що завдання оптимізації мережі вищих навчальних закладів полягає в тому, щоб у законодавчому порядку визначити оптимальні умови, необхідні для відкриття та функціонування навчальних закладів, в основу яких покласти: потребу кадрів у регіоні (державі); мінімальну кількість дітей (студентів); відповідний відсоток осіб з певним рівнем кваліфікації (за основним місцем праці); дотримання відповідних нормативних вимог щодо площі навчальних аудиторій з розрахунку на одну особу (студента); дотримання відповідних нормативних вимог щодо створення установ, філіалів та відділень. Учасники слухань наголосили на тому, що необхідно:

- розробити систему організації роботи освітніх установ різних форм власності;
- розробити систему тестувань з метою виявлення ступеня інтелектуального розвитку, намагаючись втілити у практику диференційований підхід у навчанні і вихованні;
- забезпечити наступність змісту дошкільної, початкової, середньої та вищої освіти;
- створити комплекси навчальних закладів відповідно до регіональних потреб.

У розділі "Галузевий стандарт вищої освіти" наголошується на приведенні нормативної і варіативної складової змісту освіти відповідно до європейських стандартів, на основі чого необхідно перебудувати навчальні плани та програми освітніх закладів, скоротити певні дисципліни (можливо за рахунок їхньої інтеграції) та створити систему мінімуму обов'язкових знань, умінь та навичок. Розділ "Контроль якості освіти" вимагає створення незалежної атестаційної (акредитаційної) агенції, яка зобов'язана рейтингувати ВНЗ визначивши відповідність до державних та міжнародних стандартів національної системи ліцензійних іспитів у вищих навчальних закладах. У розділі "Кадрова політика" наголошується на створенні системи державних стандартів до керівників відповідних структурних підрозділів та реорганізації всієї системи підвищення кваліфікації тощо. У розділі "Атестація педагогічних кадрів" говориться про створення системи незалежних громадських рад (атестаційних комісій), що обиратимуться при виборах до місцевих рад (європейський стандарт), яких наділити правом атестації освітніх закладів, їх керівників та проведення конкурсів на заміщення вакантних посад, а також переатестації тих педпрацівників, які працюють не за фахом та розроблення системи диференційованої доплати праці за високі досягнення. Розділ "Здобуття освіти на основі державного замовлення (вища освіта)" підкреслює, що сьогодні можемо вести мову про здобуття освіти за кошти державного бюджету, а не державного замовлення. Випускники трудовлаштовуються без державного скерування, при цьому велика кількість працює не за здобутою спеціальністю. Це свідчить про те, що на рівні держави замовлення об'єктивно не досліджуються, не проводиться науково-обґрунтований моніторинг, а це, своєю чергою призводить до надлишку одних спеціалістів і відсутності інших та величезних затрат бюджетних асигнувань; за кошти державного бюджету повинні вчитися обдаровані і соціально незахищені студенти, що і стимулюватиме успішне навчання. У протилежному випадку студент втрачає право навчатися за рахунок держави, якщо у державі створюється система здобуття освіти на основі її замовлення, то повинна функціонувати система відповідальності за брак кадрів і нераціональне використання бюджетних

коштів. Розділ "Соціальний захист студентів" вимагає створення системи довгострокового індивідуального кредитування для навчання, системи кредитування матеріально-побутового забезпечення, співпраці із Центром зайнятості. Розділ "Матеріально-технічне забезпечення освітніх закладів" говорить про те, що необхідно кардинально покращити матеріальну базу освітніх закладів, розробити систему стимулювання підприємств різних форм власності для забезпечення матеріальної підтримки освітніх закладів. Розділ "Проблема формування національної еліти" наполягає на з'ясуванні суті поняття обдарованості, на основі чого створені системи відбору і роботи з обдарованими особистостями, забезпечивши їхнє виховання і навчання за рахунок держави та системи стимулювання праці педагогічних працівників з такою категорією молодих людей. Безперечно, навчальний процес не можна відривати від виховного, тому в розділі "Виховний процес" йдеться про здійснення на національній і християнській основі навчання і виховання, що мали б забезпечувати навчальні програми всіх освітніх предметів.

У травні 2005 р. у норвезькому місті Бергені на конференції міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти, ухвалили рішення про приєднання України до Болонського процесу. Делегація України на чолі з міністром освіти та науки Станіславом Ніколаєнком після підписання відповідних документів працювала разом з учасниками форуму з інших країн Європи над визначенням пріоритетів у процесі створення єдиного європейського простору вищої освіти до 2010 р.

Основними принципами Болонського процесу стала автономія університетів, відповідальність освіти перед суспільством, формування європейського простору вищої освіти одночасно та паралельно зі створенням європейського простору наукових досліджень, підтримка та розвиток традиційної різноманітності європейської освіти з точки зору мов, національних систем, інститутів, орієнтації профілів підготовки та навчальних планів, якість як фундаментальний принцип освіти, сумісність навчальних програм з європейським ринком праці тощо.

Враховуючи наведене вище та ознайомившись з інформаційним матеріалом "Модернізація вищої освіти України і Болонський процес", на засіданнях кафедр університету обговорено основні завдання, принципи та документи, прийняті в рамках Болонського процесу, створено робочі групи з підготовки і запровадження КМС ОНП. Виходячи з того, що освіта є академічною та професійно спрямованою, кафедри пропонують певні заходи, які могли б забезпечити навчальний процес в університеті науковою, навчальною та навчально-методичною літературою, науково-лабораторною базою, засобами контролю знань студентів.

Література

1. Сікорський П.І. Кредитно-модульна технологія навчання: Навч. посібник. – К.: Вид-во Європ. у-ту, 2004. – 126 с.
2. Матеріали міжрегіонального форуму Блоку "Наша Україна". " Освіта і наука – стратегічний резерв України". 3 квітня 2004 р. м. Львів.
3. Львівська газета 20 травня 2005 р. № 88(654). – С. 3.